

Nr 205.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1947/48 till skolöverstyrelsen; given Stockholms slott den 7 mars 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut.

GUSTAF ADOLF.

Josef Weijne.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför här-
efter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under bilagan åttonde huvudtiteln, punkten 152, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna för budgetåret 1947/48

dels till Skolöverstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor;

dels ock till Skolöverstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 1 350 000 kronor.

Sedan dessa ärenden numera färdigberetts, anhåller jag att få ånyo anmäla desamma.

I. Förslagsanslaget till Skolöverstyrelsen:

Avlöningar.

Detta anslag är å riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 838 200 kronor. Kungl. Maj:t har den 14 juni 1946 fastställt personalförteckning för skolöverstyrelsen ävensom följande avlöningsstat, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	423 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	29 100
3. Arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m., <i>förslagsvis</i>	»	22 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	266 700
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	96 700

Summa kronor 838 200.

Med skrivelse den 31 augusti 1946 har *skolöverstyrelsen* framlagt förslag rörande medelsbehovet för nästa budgetår, därvid överstyrelsen upptagit anslaget till 1 062 200 kronor, vilket innebär en anslagsökning med 224 000 kronor. Den begärda ökade medelsanvisningen betingas huvudsakligen därav, att överstyrelsen funnit sig böra föreslå en betydande förstärkning av sin personalorganisation, dels genom förbättrad löneställning för åtskilliga befattningshavare, dels ock genom inrättande av ett flertal nya befattningar.

I ärendet ha utlåtanden avgivits av statskontoret och allmänna lönenämnden.

A v l ö n i n g a r t i l l o r d i n a r i e t j ä n s t e m ä n .

Med avseende å anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän har överstyrelsen föreslagit följande förändringar i personalorganisationen:

- 1) inrättande av tre nya befattningar som undervisningsråd (A 30);
- 2) uppflyttning av befattningen som bibliotekskonsulent i lönegraden A 21 till lönegraden A 24 samt förändring av befattningen som bibliotekskonsulent i lönegraden Eo 21 till ordinarie befattning i lönegraden A 24;
- 3) uppflyttning av befattningen som gymnastikkonsulent i lönegraden A 21 till lönegraden A 24;
- 4) förändring av befattningen som konsulent för husligt arbete i lönegraden Eo 23 till en ordinarie befattning i lönegraden A 26;
- 5) inrättande av en befattning som förste byråsekreterare (A 26) och två befattningar som byråsekreterare (A 21) i stället för tre amanuensbefattningar;

6) ordinariesättning av tre kanslibiträdesbefattningar (Eo 7) och en kontorsbiträdesbefattning (Eo 4) samt nyinrättande av en registratorsbefattning (A 14) och en kansliskrivarbefattning (A 11);

7) inrättande av en befattning som materialförvaltare (A 7).

I fråga om här berörda förslag inhämtas av handlingarna i ärendet bland annat följande.

U n d e r v i s n i n g s r å d s b e f a t t n i n g a r. De föreslagna tre nya befattningarna äro alla avsedda för läroverksavdelningen. *Överstyrelsen* har framhållit, att en förstärkning av denna avdelnings arbetskrafter vore nödvändig i främsta rummet med hänsyn till det påtagliga behovet av att för det högre skolväsendet skapa en central ledning, som icke alltför mycket tyngdes ned av rena förvaltningsbestyr utan kunde taga aktiv del i lösandet av de pedagogiska arbetsuppgifter, som kommit i förgrunden under innevarande århundrades snabba utveckling och som kunde väntas komma att spela en viktig roll vid de närmaste årtiondenas framstegsarbete. Därjämte har överstyrelsen betonat önskvärdheten av en överflyttning från folkskolavdelningen till läroverksavdelningen av ärenden angående de praktiska mel-lanskolorna, vissa högre folkskolor samt specialgymnasiet vid Vilans folkhögskola. En sådan överflyttning skulle medföra en synnerligen önskvärd arbetslättnad för folkskolavdelningen samt även ur andra synpunkter vara förmånlig. Dess genomförande förutsatte emellertid ytterligare förstärkning av läroverksavdelningens arbetskrafter.

Överstyrelsen har anfört bland annat följande.

Mer än 40 år ha gått, sedan det högre skolväsendet fick sin centrala ledning. Denna tidrymd kännetecknas av en livlig utveckling inom hela arbetsområdet, en starkt ökad lärjungetillströmning till de högre skolorna och som konsekvens därav en mångdubbling av förvaltningsärendenas antal. Personalen inom ämbetsverket har med nödvändighet måst ökas, men detta har skett uteslutande genom anställning av rent administrativ personal, mest i icke-ordinarie ställning, medan antalet tjänstemän med skolmannafarenhet på skolöverstyrelsens läroverksavdelning alltjämt är detsamma, som det var år 1905 inom överstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

Tiden bör nu vara inne att ompröva läroverksavdelningens organisation i de delar, där den längst varit oförändrad. Överstyrelsen vill framhålla att överstyrelsens huvuduppgift är av pedagogisk natur. Insikten om att så bör vara förhållandet är icke ny, ehuru de praktiska konsekvenserna därav icke alltid dragits. Sälunda anförde föredragande departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet vid tillsättandet av 1936 års sakkunniga angående skolöverstyrelsens organisation bland annat, att den bärande tanken vid tillskapandet av 1904 års läroverksöverstyrelse varit, att denna överstyrelse skulle verka i främsta rummet såsom en pedagogisk överledning, medan dess verksamhet som administrativ överledning skulle vara den sekundära.

Sedan läroverksöverstyrelsen inrättades, ha emellertid de administrativa ärendena kommit att lägga beslag på allt större del av ledamöternas arbetstid. En jämförelse mellan åren 1905 och 1945 visar en ökning i antalet diarieförda ärenden med 233 procent. Likaså har antalet skolor, som äro under-

ställda läroverksavdelningen, antalet elever och ämneslärare i dessa skolor ävensom antalet examinander i real- och studentexamina starkt ökat. Därtill kommer att skolöverstyrelsens uppgift som remissinstans i skolärenden medför ett betydande utredningsarbete, som särskilt under vissa perioder utgjort en av de mest omfattande och tidskrävande arbetsuppgifterna för verket. Ett avsevärt och alltmer ökande arbete för undervisningsråden redovisas aldrig i några diariet: den konsultativa verksamheten vid telefonsamtal och personliga besök samt genom korrespondens.

Omfattningen av de pedagogiska uppgifterna är visserligen icke direkt proportionell mot ökningen i antalet diarietförda ärenden, eller antalet skolor, elever o. s. v., men det är dock uppenbart, att det pedagogiska arbetet ökar, då de angivna storheterna öka. Antalet arbetskrafter med skolmannafärdighet på läroverksavdelningen är emellertid nu liksom år 1905 endast fem. Det har under dessa förhållanden icke kunnat undvikas, att de pedagogiska uppgifterna blivit eftersatta och att avdelningen i synnerhet icke kunnat i tillräcklig utsträckning medverka vid och främja den fria utvecklingen på området.

Till och med de i överstyrelsens instruktion angivna pedagogiskt betonade arbetsuppgifterna ha i alltför stor utsträckning måst tillbakasättas. Sålunda visar ett studium av inspektionsverksamhetens omfattning, att inspektion av varje skola under åren 1905—1909 ägde rum i medeltal vart fjärde år, under åren 1933—1937 i medeltal vart sjunde år men under åren 1941—1945 i medeltal endast vart trettonde å fjortonde år.

Överstyrelsen erinrar om att en särskild administrativ avdelning år 1944 upprättades inom överstyrelsen under ledning av en byråchef med juridisk utbildning samt anför i anslutning härtill bland annat följande.

Avdelningen trädde i verksamhet i början av september 1944 och övertog bland annat de avlönings- och pensionsärenden, som tidigare handlagts inom överstyrelsens läroverksavdelning. Nedgången i antalet diarietförda ärenden på läroverksavdelningen var dock icke alltför stor. Såsom efterföljande tabell giver vid handen, torde man ha skäl att antaga, att tillströmningen av ärenden redan om ett par år kommer att överskrida det maximala, som registreras omedelbart före den administrativa avdelningens inrättande.

Registrerade ärenden under tiden	Antal
$\frac{1}{8}$ 1942— $\frac{31}{8}$ 1943	10 120
$\frac{1}{8}$ 1943— $\frac{31}{8}$ 1944	10 941
$\frac{1}{8}$ 1944— $\frac{31}{8}$ 1945	9 382
$\frac{1}{8}$ 1945— $\frac{31}{8}$ 1946	9 912

Vid den administrativa avdelningens start överfördes dit de ärenden, som ansågos kunna helt beredas och slutligt avgöras av förvaltningstjänstemän utan personlig erfarenhet av skolornas arbete. En del av de kvarvarande ärendena ansågos kunna förberedas och föredragas av kanslitjänstemän. Fler-talet av dessa anförtroddes åt förste byråsekreteraren på läroverksavdelningen, som föredrager sina ärenden inför generaldirektören eller avdelningschefen i regel utan att något av undervisningsråden deltagit. Övriga ärenden befun-

nos böra kvarstå på rotlarna. Även om de i viss utsträckning kunna förberedas av kanslitjänstemän, torde de dock nästan genomgående vara av den natur, att arbetet med deras beredning bör ledas av en person med skolmannaserfarenhet och det slutliga avgörandet träffas i en krets av skolmän. Det är icke att vänta, att man genom att fortsätta på den år 1944 beträdda vägen skall kunna frigöra undervisningsråden för pedagogiska arbetsuppgifter i avsevärt större utsträckning än som skett, i varje fall icke så mycket att antalet behöfliga undervisningsråd därigenom påverkas.

Redan om man önskade återföra inspektionsfrekvensen till den från början avsedda, måste, anför överstyrelsen vidare, därför läroverksavdelningens skolmannauppsättning ytterligare ökas, och detta bleve givetvis ännu mera fallet, om man ville bereda rum för helt nya arbetsuppgifter eller för personligt färgade insatser. Överstyrelsen ville med hänsyn härtill föreslå, att två nya befattningar som undervisningsråd inrättades. Därtill komme, att den av överstyrelsen förordade överföringen av vissa ärenden från folkskolavdelningen till läroverksavdelningen medförde behov av ytterligare en undervisningsrådsbefattning på sistnämnda avdelning. Sammanlagt borde sålunda tre nya ordinarie undervisningsrådsbefattningar inrättas.

I detta sammanhang vill jag nämna, att överstyrelsen i syfte att möjliggöra en genomförd fackinspektion förutom inrättande av nya undervisningsrådsbefattningar föreslagit anställande försöksvis av särskilda ämneskonsulenter. Härtill återkommer jag i det följande.

Jag torde här vidare få anmäla en underdånig framställning från *läroverkslärarnas riksförbund* och *Sveriges yngre läroverkslärares förening*, i vilken de båda lärarsammanslutningarna framhållit som en brist i överstyrelsens nuvarande organisation, att överstyrelsens ledamöter icke hade tillräcklig praktisk erfarenhet från förhållandena vid de långt över 100 samrealskolorna och deras motsvarigheter, de kommunala mellanskolorna. De båda lärarsammanslutningarna ha föreslagit inrättandet av så många nya undervisningsrådstjänster, att läroverksavdelningen dels skulle kunna få bättre tillfällen att ägna tid åt den pedagogiska sidan av sin uppgift, bland annat inspektionen, dels också skulle kunna förskaffa sig tillgång till praktisk erfarenhet från realskolan, fristående eller såsom del av högre allmänt läroverk.

Statskontoret, som icke ansett sig böra biträda överstyrelsens förslag om inrättande av nya befattningar som undervisningsråd, har i första hand förordat en översyn av överstyrelsens organisation och i andra hand — därest omedelbara åtgärder erfordrades — inrättandet av två nya extra ordinarie administrativa byråchefstjänster. Statskontoret har anför:

Såvitt statskontoret kunnat finna, har den år 1944 inrättade administrativa avdelningen otvivelaktigt varit till betydande gagn för överstyrelsens verksamhet. Arbetsuppgifternas omfattning synes dock ha medfört svårigheter att göra avdelningen fullt effektiv. Detta torde icke få anses förvånansvärt med tanke därpå att 1936 års sakkunniga angående skolöverstyrelsens organisation (stat. off. utr. 1938: 14) förordade två administrativa byråchefer.

Erinras må även, att statskontoret i sitt utlåtande i ämnet den 7 november 1938 icke ens fann detta förslag tillfredsställande. Statskontoret framhöll nämligen, att ämbetsverket kommit till den uppfattningen att, vad som framförallt krävdes, vore en sådan omläggning av överstyrelsens organisation, att densamma bleve mera ägnad att motsvara de krav, som styrelsens tyngande administrativa uppgifter ställde. Först om så skedde kunde överstyrelsens pedagogiskt ledande krafter i högre grad frigöras för att mera odelat ägna sig åt den pedagogiska ledningen och omvårdnaden av den svenska skolan i dess olika former. En dylik omläggning förutsatte emellertid ett väsentligt djupare ingrepp i organisationen än de sakkunnigas förslag innebure. Antydningssvis framhöll statskontoret, att organisationen i första hand borde bygga på en uppdelning av överstyrelsens arbete efter dess båda huvuduppgifter — den pedagogiska och den förvaltningsmässiga — så att inom varje av överstyrelsens avdelningar inrättades ett antal byråer av vardera slaget.

Statskontoret hyser fortfarande den uppfattningen, att vid lösningen av överstyrelsens organisationsfråga de nyss anförda synpunkterna borde vara vägledande. Statskontoret kan därför icke biträda överstyrelsens nu gjorda uttalande, att det icke är att vänta att man genom att fortsätta på den år 1944 beträdda vägen skall kunna frigöra undervisningsråden för pedagogiska uppgifter i avsevärt större utsträckning än som skett. Det föreliggande problemet är emellertid av den natur, att en lösning knappast kan uppnås utan ytterligare utredning. Statskontoret får för den skull förorda en översyn av överstyrelsens organisation, innan förslag framläggas för riksdagen om inrättande av nya undervisningsrådstjänster och anställande av särskilda ämneskonsulenter. En sådan översyn torde icke få anses opåkallad med hänsyn till de förändringar, som ägt rum sedan 1936 års sakkunnigförslag avgavs. Skulle emellertid situationen finnas erfordra omedelbara åtgärder, anser statskontoret för sin del starkare skäl tala för inrättandet av nya administrativa byråchefstjänster än av ytterligare undervisningsrådsbefattningar. Förslagsvis kunde i sådant fall administrativa avdelningen förstärkas med två extra ordinarie byråchefstjänster, avsedda att bereda arbetslättnad för läroverks- och folkskolavdelningen.

Allmänna lönenämnden har förklarat sig vilja i allt väsentligt ansluta sig till vad statskontoret i nu ifrågavarande hänseende anført. Lönenämnden har sålunda funnit, att en förstärkning av överstyrelsen med administrativa byråchefstjänster i första hand borde övervägas.

Biblioteks- och gymnastikkonsulenterna. Å personalförteckningen för skolöverstyrelsen äro nu uppförda — förutom en befattning i lönegraden A 27 såsom förste bibliotekskonsulent och en befattning i samma lönegrad såsom förste gymnastikkonsulent — två befattningar såsom bibliotekskonsulent, den ena i lönegraden A 21 och den andra i lönegraden Eo 21, samt en befattning i lönegraden A 21 såsom gymnastikkonsulent. *Skolöverstyrelsen* har till stöd för sitt nu ånyo (jfr 1946 års åttonde huvudtitel, sid. 218 ff.) framställda förslag om uppflyttning av biblioteks- och gymnastikkonsulentbefattningarna till lönegraden A 24 anført bland annat följande.

Vad beträffar *bibliotekskonsulenterna* har överstyrelsen tidigare erinrat om deras ledande verksamhet inom biblioteksväsendet och framhållit att den av överstyrelsen för dem föreslagna löneställningen är lämpligt avvägd till den för förste bibliotekskonsulenten avvägda, nämligen A 27.

Bibliotekskonsulenternas uppgifter äro i huvudsak av administrativ karaktär och icke jämförliga med de uppgifter, som åligga bibliotekarierna vid de lärda verken. För dem gälla icke heller — och böra icke heller gälla — några krav på teoretisk kompetens av samma art, som gälla för innehavarna av biblioteksbefattningar vid de vetenskapliga biblioteken. Då bibliotekskonsulentorganisationen ursprungligen tillkom, jämställdes å andra sidan bibliotekskonsulenterna i lönehänseende med vissa befattningshavare vid de vetenskapliga biblioteken. Det låg vid den tidpunkten nära till hands. Sedan dess har — under bibliotekskonsulentinstitutionens medverkan — vid de kommunala biblioteken tillkommit en betydande tjänstemannakår, inom vilken bibliotekskonsulenterna i princip torde böra rekryteras. Som skolöverstyrelsen tidigare framhållit, bör bibliotekskonsulenternas lönefråga bedömas i jämförelse med löneställningen för denna kår och då främst löneställningen för bibliotekarierna vid centralbiblioteken.

En utgångspunkt för en jämförelse i kompetenshänseende mellan centralbibliotekarierna och bibliotekskonsulenterna lämnar gällande biblioteksförfattning. Vid sidan av den inspektion av den statsunderstödda biblioteksverksamheten som bibliotekskonsulenterna förrätta, ha centralbibliotekarierna att i län, där centralbibliotek finnas, förrätta inspektion i fråga om bibliotek med mindre än 6 000 kronor i årligt statsunderstöd. Avsikten med här angiven begränsning av den lokala inspektionsrätten, varigenom inspektion av bibliotek med mer än 6 000 kronor i årligt statsunderstöd förbehålles bibliotekskonsulenterna, är givetvis den, att dessa förutsatts skola äga större sakkunskap och större erfarenhet än centralbibliotekarierna. Det vore under dessa omständigheter naturligt, att lönesättningen för bibliotekskonsulenterna vore sådan, att dessa kunde rekryteras bland de mera erfarna centralbibliotekarierna.

Med nuvarande lönesättning är emellertid detta icke möjligt. Vid de sexton centralbibliotek, som för närvarande äro upprättade, äro bibliotekariebefattningarna med ett enda undantag placerade i lönegrader, som lägst motsvara 21 lönegraden i den statliga löneskalan. Undantaget är centralbiblioteket i Luleå, som med sin placering i 18 lönegraden, befinner sig i absolut särklass. Vid elva av centralbiblioteken äro bibliotekariebefattningarna uppförda i lägst 22 lönegraden och vid nio av dessa bibliotek i lägst 23. Till ytterligare jämförelse kan nämnas, att 1946 års riksdag anvisat medel för avlönande av en bibliotekarie vid försvarsstabens personalvårdsavdelning med avlönning i lönegrad MEx 23. Ifrågavarande tjänsteman har att utöva kontroll och rådgivning gentemot truppförbandsbiblioteken, d. v. s. exakt samma uppgifter som åligga bibliotekskonsulenterna gentemot samtliga statsunderstödda bibliotek.

Till belysning av de svårigheter, som den nuvarande lönegradsplaceringen av bibliotekskonsulentbefattningarna medfört, kan nämnas, att då den ena av de båda konsulentbefattningarna ledigförklarades hösten 1945, den endast lockade två sökande. Den ena av dessa innehade en underordnad assistentbefattning vid ett centralbibliotek och hade en förhållandevis mycket begränsad erfarenhet av folkbiblioteksarbete. Den andra sökanden, som var bibliotekarie vid ett centralbibliotek, utnämndes till befattningen. Han hade sökt denna under antagande, att skolöverstyrelsens förslag om högre lönesättning skulle

kunna genomföras. Då så icke skedde, begärde och erhöll han avsked, innan han tillträdde tjänsten. Motiveringen var, att hans löneförmåner som centralbibliotekarie vore avsevärt förmånligare. Då utsikterna att erhålla andra, lämpliga sökande med nuvarande lönesättning äro obetydliga, har befattningen icke ledigförklarats på nytt.

Även beträffande *gymnastikkonsulenten* gäller att befattningshavarens uppgifter och den för förste gymnastikkonsulenten bestämda löneställningen motivera uppflyttning i 24 lönegraden.

Gymnastikkonsulenten är nämligen under förste gymnastikkonsulentens ofta förekommande frånvaro från roteln för inspektionsresor i regel ensam föredragande av rotelns ärenden. Men även under förste gymnastikkonsulentens närvaro föredragas av gymnastikkonsulenten enligt arbetsordningen för skolöverstyrelsens läroverksavdelning »ärenden rörande friluftsverksamhet vid kommunala flickskolor och enskilda högre flickskolor samt sådana ärenden angående friluftsverksamhet vid allmänna läroverk och enskilda samskolor, som endast gälla de kvinnliga lärjungarna». Därutöver sker även föredragning av gymnastikkonsulenten av vissa ärenden såsom ärenden rörande simning och hållningsrättande gymnastik.

Inspektionen av undervisningen i gymnastik med lek och idrott samt av lokaler, redskap m. m. vid alla under skolöverstyrelsens inseeende läroanstalter samt de överstyrelsen för yrkesutbildning underställda skolorna handhaves vidare av gymnastikkonsulenten i samma utsträckning som av förste gymnastikkonsulenten. Detsamma gäller de resor i sällskap med folkskolinspektörerna inom deras inspektionsområden, vid vilka konsulenterna följa undervisningen i ämnet samt giva råd och anvisningar, inspektera de s. k. instruktionsgymnasterna i deras kursverksamhet samt granska gymnastiklokaler, redskap m. m. Efter inspektioner och resor avlätas P. M. i ärendena till vederbörande skolmyndighet.

Därjämte utarbetar gymnastikkonsulenten planer för och leder självständigt kurser och möten såväl för lärare vid de allmänna läroverken som för folk- och småskolans lärare.

Statskontoret har icke ansett sig kunna biträda förslaget om uppflyttning av biblioteks- och gymnastikkonsulentbefattningarna i högre lönegrad.

Allmänna lönenämnden har erinrat, att frågan om löneställningen för biblioteks- och gymnastikkonsulentbefattningarna varit föremål för prövning vid 1946 års riksdag. Vid sådant förhållande och då några nya skäl icke syntes ha tillkommit, vilka kunde motivera den föreslagna uppflyttningen, har lönenämnden icke ansett sig böra biträda överstyrelsens ifrågavarande förslag.

Konsulenten för husligt arbete. Överstyrelsen har upprepat ett tidigare framlagt förslag, att denna befattning skulle placeras i lönegraden A 26, vilken placering överstyrelsen funnit lämplig särskilt med hänsyn till den omfattning befattningshavarens åligganden redan nu antagit. Till överstyrelsens förslag har *svenska skolkökslärarinnornas förening* i en särskild underdånig framställning anslutit sig.

Statskontoret och *allmänna lönenämnden* ha däremot båda förklarat sig icke kunna biträda den föreslagna uppflyttningen.

Byråsekreterarbefattningar. Överstyrelsen har framhållit vikten av att åstadkomma en riktigare proportion än den som nu föreligger mellan antalet icke-ordinarie och ordinarie tjänstemän inom överstyrelsen. Vad anginge amanuenser och byråsekreterare hade en viss förbättring inträtt genom inrättandet från och med innevarande budgetår av tre nya byråsekreterarbefattningar, men förhållandet mellan antalet icke-ordinarie tjänstemän och hela antalet tjänstemän av ifrågavarande slag vore det oaktat så ogynnsamt som 27/37. Befordringsförhållandena inom ämbetsverket vore till följd därav så dåliga, att det med den närvarande rådande stora efterfrågan på akademiskt utbildad arbetskraft kunde komma att uppstå svårigheter för överstyrelsen såväl att behålla nuvarande personal som att erhålla kvalificerade sökande till behövliga amanuens tjänster. Med hänsyn härtill ävensom till den utökning av antalet undervisningsråd, som överstyrelsen föreslagit, hemställer överstyrelsen om inrättande av en ny befattning som förste byråsekreterare i lönegraden A 26 och två befattningar som byråsekreterare i lönegraden A 21 i stället för tre nuvarande amanuensbefattningar.

Förslaget om inrättande av två nya byråsekreterartjänster har icke föranlett erinran från *statskontorets* sida. Däremot har ämbetsverket förklarat sig icke kunna förorda inrättandet av en ny befattning som förste byråsekreterare, därest administrativa byråchefstjänster skulle tillkomma. Då i ärendet icke angivits de arbetsuppgifter, som skulle ankomma på befattningshavaren, syntes för övrigt, anför statskontoret, högre löneställning än 24 lönegraden icke kunna ifrågakomma.

Allmänna lönenämnden har anfört:

Lönenämnden finner sig icke böra framställa erinran mot förslaget, att två amanuens tjänster skola omändras till byråsekreterartjänster i A 21. I anledning av överstyrelsens hemställan om inrättande av en ny förste byråsekreterarbefattning i A 26 får lönenämnden uttala, att nämnden icke vill motsätta sig inrättandet av en dylik befattning i A 24, å vars innehavare förutsättes skola ankomma att verkställa föredragning av ärenden, vilka äro av sådan natur, att de eljest normalt icke pläga föredragas av byråsekreterare eller amanuenser.

Ordinariesättning av kansli- och kontorsbiträdesbefattningar samt nyinrättande av registrators- och kansliskrivarbefattningar. Överstyrelsen har även till stöd för den föreslagna ordinariesättningen av tre kanslibitträdestjänster och en kontorsbiträdestjänst främst åberopat den rådande ogynnsamma proportionen mellan antalet icke-ordinarie tjänster och hela antalet tjänster av ifrågavarande slag — beträffande kanslibitträden 11/15 och beträffande kontorsbiträden 12/17.

Vad angår nyinrättandet av en registratorstjänst och en kansliskrivartjänst har överstyrelsen framhållit, att det inom ämbetsverket för närvarande endast finnes en befattning som registrator i lönegraden A 14.

Innehavaren av denna tjänstgjorde såsom registrator på läroverksavdelningen. Motsvarande göromål på folkskolavdelningen fullgjordes av en kansliskrivare (A 11), medan de på den administrativa avdelningen bestredes av ett extra ordinarie kanslibitråde. Med hänsyn till den starka och fortgående ökningen av antalet ärenden på folkskolavdelningen, som vore den största inom verket, från 5 114 år 1930 till 9 608 år 1945 syntes goda skäl föreligga för att en registratorstjänst (A 14) inrättades även för folkskolavdelningen. För den administrativa avdelningen syntes det vara lika påkallat att i samband härmed inrättas en kansliskrivartjänst (A 11).

Statskontoret, som icke funnit anledning till erinran mot den ifrågasatta omvandlingen av icke-ordinarie biträdestjänster till ordinarie, har däremot funnit bärande skäl saknas för inrättande av en ny befattning som registrator och en som kansliskrivare. Statskontoret har anfört:

I anledning av överstyrelsens förslag om inrättande av ytterligare en registratorstjänst i 14 lönegraden må erinras, att vägledande för statsmakternas beslut att hänföra den nu förefintliga registratorsbefattningen till sagda lönegrad synes ha varit, att innehavaren av befattningen skulle fungera som verksregistrator (se tjänsteförteckningssakkunnigas betänkande stat. off. utr. 1941: 17 sid. 53—56). Den omständigheten, att befattningen i fråga placerats å läroverksavdelningen kan givetvis icke medföra, att den förvandlats till en byrå- eller avdelningsregistratorstjänst. Uppenbarligen saknas därför bärande skäl för överstyrelsens förslag att inrätta likartad befattning å folkskolavdelningen. De i ärendet lämnade uppgifterna giva statskontoret anledning framhålla, att enligt ämbetsverkets mening verksregistratorn, med placering å administrativa avdelningen, bör sköta — förutom speciella registreringsuppgifter å denna avdelning — för verkets olika avdelningar gemensamma registratorsgöromål, och att förekommande registreringsuppgifter på läroverks- och folkskolavdelningarna i överensstämmelse med de av tjänsteförteckningssakkunniga angivna principerna böra anförtros befattningshavare i 9 eller högst 11 lönegraden.

Överstyrelsens förslag om nya registrators- och kansliskrivartjänster torde således icke böra vinna tillmötesgående på annat sätt, än att medel beräknas för uppflyttning av ett extra ordinarie kanslibitråde (nu placerad som registrator å administrativa avdelningen) till extra ordinarie kontorist eller eventuellt extra ordinarie kansliskrivare. Tillika förutsätter statskontoret, att till verksregistratorns förfogande ställes erforderlig biträdeshjälp.

Allmänna lönenämnden har, då hos skolöverstyrelsen funnes inrättad en befattning såsom registrator i lönegraden A 14 — vilkens innehavare enligt de allmänna grunderna för registratorsbefattningarnas lönegradsplacering avsetts skola tjänstgöra såsom verksregistrator — icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till förslaget om inrättande av ytterligare en dylik registratorstjänst. Med anledning av förslaget om inrättande av en kansliskrivartjänst i lönegraden A 11 för handhavande av registratorsgöromålen å administrativa avdelningen har lönenämnden uttalat, att nämnden funnit en placering som kontorist i lönegraden A 9 tillfyllest för denna befattning.

M a t e r i a l f ö r v a l t a r e. I arbetsuppgifterna för överstyrelsens kamrerare ingå inköp av inventarier, papper, kuvert, kontors- och skrivmateriel, handhavande av material och utlämnande till vederbörande tjänsteman vad han behöver därav för sitt arbete. *Överstyrelsen* har föreslagit, att för dessa arbetsuppgifter, som toge i anspråk en icke ringa del av kamrerarens överbelastade arbetstid, skulle inrättas en särskild befattning som materialförvaltare i lönegraden A 7.

Statskontoret har avstyrkt ifrågavarande förslag.

Arvodet och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t.

Under denna anslagspost har *skolöverstyrelsen* beräknat ökat medelsbehov för följande ändamål:

- 1) en ny befattning som biträdande skolöverläkare;
- 2) en ny befattning som konsulent för manlig slöjd;
- 3) en ny befattning som konsulent för teckningsundervisningen;
- 4) ökade arvoden åt konsumenten för musikundervisningen, inspektören för blindundervisningen och folkhögskolinspektören.

I fråga om det under 3) omnämnda förslaget om inrättande av en konsulentbefattning för teckningsundervisningen torde jag få anmäla, att *teckningslärarnas riksförbund* gjort framställning hos Kungl. Maj:t i enahanda syfte.

Beträffande motiveringen till de under 4) upptagna förslagen, vilka innebära en upprepning av förra året gjorda framställningar, vilka ej vunno statsmakternas bifall, torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

B i t r ä d a n d e s k o l ö v e r l ä k a r e. Även i denna del innebär *skolöverstyrelsens* förslag en upprepning av en i anslagsäskandena för innevarande budgetår gjord framställning, som icke vann statsmakternas bifall. Till stöd för nämnda framställning hade *överstyrelsen* främst åberopat, att skolöverläkarens arbete bland annat genom utbyggnaden av skolhälsovården vid folkskolor och högre kommunala skolor blivit avsevärt större än vad som förutsetts då tjänsten inrättades. Då *överstyrelsen* nu ånyo föreslagit inrättandet av en befattning som biträdande skolöverläkare, har *överstyrelsen* därutöver framhållit, att den statliga och statligt understödda skolhygieniska verksamheten nu ytterligare utvidgats och även omfattade läroanstalterna för blinda och dövstumma, nomadskolorna och folkhögskolorna. Arbetsbelastningen på skolöverläkarens rotel hade ökat i motsvarande omfattning, och hans rådgivande verksamhet rörande organisatoriska och medicinska frågor ompändade nu samtliga under *överstyrelsens* inseende stående läroanstalter.

Överstyrelsen har vidare anfört följande.

Skolöverläkarens arbetsuppgifter ha under de första verksamhetsåren till övervägande del omfattat rent organisatoriska uppgifter men allt efter

det den hälsovårdande organisationen byggts upp vid de olika skolformer-
na övergått till att huvudsakligen avse registrering och bedömning av skol-
läkarnas iakttagelser. Detta sker bland annat genom bearbetning av skol-
läkarnas årsberättelser. En central uppgift blir härvid att genom utnytt-
jande av de erfarenheter, som den hälsovårdande verksamheten skänker
vid de olika läroanstalterna, skapa en grundval för en intensifierad verk-
samhet inom den förebyggande skolhälsovården över huvud taget. Den
medicinska och statistiska bearbetningen av de läkarredogörelser, som in-
komma till överstyrelsen från i stort sett rikets samtliga statliga och stat-
ligt understödda läroanstalter, kan emellertid ej medhinnas av honom utan
att han till sitt förfogande erhåller ett biträde med medicinsk skolning.
Detta synes särskilt nödvändigt med hänsyn till vikten av att sagda be-
arbetning göres i så nära anslutning som möjligt till den tidsperiod, under
vilken skolläkarna gjort sina iakttagelser, för att om så erfordras snara
åtgärder skola kunna vidtagas.

Vid sidan av sin centrala uppgift att vidmakthålla, leda, övervaka och
intensifiera det skolhygieniska arbetet har skolöverläkaren ett stort antal
nu aktuella, särskilda arbetsuppgifter, av vilka följande äro mera tidskrä-
vande, nämligen utredningar rörande periodiskt återkommande och obli-
gatorisk undersökning av lärare med avseende på tuberkulos under deras
tjänstetid, angående lämpliga åtgärder till beredande av vård och fostran
åt blinda barn i förskolåldern (utföres av skolöverstyrelsen i samråd med
medicinalstyrelsen och socialstyrelsen), rörande vinterkolonier för skol-
ungdom (utföres av skolöverstyrelsen i samråd med socialstyrelsen), be-
träffande de hygieniska förhållandena särskilt i landsbygdens folkskolor,
i fråga om den hygieniska verksamheten i yrkesskolorna och rörande ele-
vernars arbetsbelastning i de tekniska läroverken.

Vidare har skolöverläkaren att planlägga och leda överstyrelsens nu-
mera ganska omfattande kursverksamhet för lärare, skolläkare och skol-
sköterskor i skolhygien.

En biträdande skolöverläkare skulle på lämpligt sätt deltaga i arbetet
med nu nämnda uppgifter samt i viss utsträckning biträda vid handlägg-
ningen av löpande ärenden. I detta sammanhang må nämnas, att under
budgetåret 1943/44 det totala antalet ärenden som handlades vid skolöver-
läkarens rotel var 805. Motsvarande siffra för året 1944/45 var 1 329 och
för 1945/46 1 869.

Överstyrelsen har föreslagit, att arvode till den biträdande skolöverläka-
ren skulle utgå med 11 000 kronor för år.

Statskontoret har icke ansett sig kunna biträda förslaget om inrättan-
de av en befattning som biträdande skolöverläkare, medan *allmänna löne-
nämnden* uttalat, att nämnden, därest behov av en dylik befattning be-
funnes föreligga, icke hade något att erinra mot att befattningen förenades
med ett arvode av 9 000 kronor för år.

K o n s u l e n t f ö r m a n l i g s l ö j d o c h k o n s u l e n t f ö r
t e c k n i n g s u n d e r v i s n i n g. *Överstyrelsen* har erinrat om att det
tidigare inom överstyrelsen funnits konsulentbefattningar i ett flertal öv-
ningsämnen. Dessa befattningar indrogos emellertid av 1923 års riksdag
och ha sedermera återinförts endast beträffande musik och kvinnlig slöjd.

Överstyrelsen har nu ansett sig böra föreslå, att konsulentbefattningar för manlig slöjd och för teckningsundervisning åter inrättas. För dessa båda befattningar har överstyrelsen föreslagit ett årligt arvode av 3 000 kronor respektive 4 400 kronor. Överstyrelsen har anfört bland annat följande.

Betydelsen av konsulentverksamheten är för övningsämnena måhända ännu större än för läroämnena. Den konsulent, som hos överstyrelsen företräder ett övningsämne, kan väntas bliva en ledande och sammanhållande kraft inom sitt ämne. Kommer uppdraget i de rätta händerna, blir konsulenten för lärarna ute på arbetsfältet den förfarne och vidsynte hjälparen och rådgivaren, till vilken de kunna vända sig med de spörsmål, som möta dem i arbetet. Särskilt inom ämnen som slöjd och teckning, där mycket olika meningsriktningar mötas, kan en konsulent, med den överblick han förvärvar över vad som i praktiken är möjligt med det elevklientel skolorna faktiskt förfoga över, mildra metodiska ensidigheter, förebygga misstag, som oerfarna lärare lätt riskera, och utöva en allmän ledning, som måste skattas mycket högt. Inom överstyrelsen kan han vid tillsättning av lärartjänster inom sitt område, vid prövningen av dispens- och behörighetsfrågor, vid granskning av planerade byggnadsföretag och vid handläggningen av ämnets pedagogiska specialspörsmål bliva en mycket värdefull tillgång. Om dessa allmänna vinster av en god konsulentorganisation lär ingen tvekan kunna råda. De erfarenheter, som gjorts av den existerande konsulentorganisationen för övningsämnena, äro i detta avseende vägledande och övertygande.

Statskontoret har icke ansett sig kunna biträda förslaget om inrättande av nu ifrågakvarande konsulentbefattningar.

Arvodet och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m.

I denna anslagspost ingår ett belopp om 8 000 kronor, ursprungligen avsett för den centrala ledningen av värtjänstutbildningen och för organisationsarbete inom denna verksamhetsgren. Numera användes beloppet huvudsakligen till avlönande av en sakkunnig, som jämte gymnastikkonsulenterna behandlar ärenden angående friluftsdagar i anledning. Överstyrelsen har framhållit, att stort behov alltjämt föreligger av att den sakkunnige står till förfogande för handläggning av en mängd dylika ärenden ävensom för medverkan vid utgivandet av nya »anvisningar» av olika slag för gymnastikundervisningen. Överstyrelsen anhåller därför, att ifrågakvarande belopp måtte beräknas även för nästa budgetår. Vidare har överstyrelsen hemställt, att under förevarande anslagspost måtte till arbetshjälp åt överstyrelsens arkitekt beräknas 12 000 kronor (nu 9 000 kronor, vilket belopp dock jämlikt nädigt beslut den 28 juni 1946 må överskridas med högst 8 000 kronor), till tillfälligt anlåtande av sakkunniga 7 000 kronor (nu 5 000), till ytterligare en konsulent för husligt arbete 10 000 kronor samt till ersättning åt de tand-

vårdsinpektörer inom folktandvården, som inspektera den tandvårdande verksamheten vid läroanstalterna för blinda och dövstumma, 600 kronor. Överstyrelsen har härvid erinrat, att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1946 medgivit, att ifrågavarande anslagspost finge för budgetåret 1946/47 överskridas med högst 10 000 kronor för anställande av ytterligare en konsulent för husligt arbete och skolmältider.

Statskontoret har visserligen funnit betänkligheter möta mot att under ytterligare ett budgetår ställa förutnämnda belopp av 8 000 kronor till överstyrelsens förfogande men har dock icke velat motsätta sig att för slutförandet av arbetet med uppläggnings av anvisningar för gymnastikundervisningen medel för ändamålet anvisas jämväl under nästa budgetår. Fortlöpande modernisering av tidigare utarbetade handledningar på området borde däremot enligt ämbetsverkets mening få verkställas utan anlåtande av extra arbetskraft. Till arbetshjälp åt överstyrelsens arkitekt har statskontoret ansett, att ett belopp av 9 000 kronor borde vara tillräckligt.

Såsom i det föregående omnämnts har *skolöverstyrelsen* för att ytterligare höja inspektionsfrekvensen föreslagit inrättandet av en kompletterande ämneskonsulentorganisation vid undervisningsrådets sida — till att börja med dock endast i försökssyfte och till följd därav i begränsad omfattning. För detta ändamål har överstyrelsen under förevarande anslagspost beräknat ett belopp av 21 300 kronor, varav 9 900 kronor till avlönande av en under läsåret heltidsanställd konsulent och återstoden till avlönande av två för kortare perioder engagerade konsulenter.

Såväl *statskontoret* som *allmänna lönenämnden* ha uttalat, att, därest såsom en försöksanordning ämneskonsulenter skulle finnas böra anställas, detta borde ske genom att medgivande lämnades överstyrelsen att i viss utsträckning dubblera undervisningsrådsbefattningar.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Vid sin uppskattning av medelsbehovet under denna anslagspost har *överstyrelsen* räknat med att en avsevärd personalförstärkning vore erforderlig. Överstyrelsen har sålunda beräknat ökat medelsbehov för följande ändamål:

- 1) inrättande av en ny befattning som undervisningsråd i lönegraden Eo 30, avsedd för folkskolavdelningen;
- 2) inrättande av en befattning som biträdande arkitekt i lönegraden Eo 28;
- 3) inrättande av fyra nya amanuensbefattningar i lönegraden Eo 15, 7 nya kanslibiträdesbefattningar i lönegraden Eo 7 och en ny kontorsbiträdesbefattning i lönegraden Eo 4;
- 4) inrättande av en ny befattning som pressombudsman.

N y u n d e r v i s n i n g s r å d s b e f a t t n i n g. Den föreslagna nya befattningen är avsedd för rotel V av folkskolavdelningen, som handlägger ärenden rörande byggnader för folkskoleväsendet. Arbetskrafterna å denna rotel ha från och med innevarande budgetår förstärkts genom inrättande av en extra ordinarie undervisningsrådstjänst. *Överstyrelsen* anser emellertid behov föreligga av en ytterligare förstärkning. Till belysande härav har *överstyrelsen* anfört följande.

Arbetsbelastningen å rotel V har under senast förflutna budgetår varit så stor, att det för arbetets utförande krävts extra arbetshjälp. Sålunda voro två folkskolinspektörer, en under större delen av budgetåret och en under en tid av omkring 2 månader förordnade såsom föredragande i skolbyggnadsärenden med lön såsom vikarierande undervisningsråd. Detta oaktat har det ej varit möjligt att utan alltför långa dröjsmål handlägga alla de till *överstyrelsen* inkomna byggnadsärendena. En betydande arbetsbalans har på grund härav uppkommit. Antalet oavgjorda byggnadsärenden uppgick sålunda den 15 augusti 1946 till omkring 300, varav omkring 80 ansökningar om statsbidrag.

Byggnadsärendenas antal visar en bestämd tendens att öka. Härtill bidra i viss mån de nya bestämmelserna om fria skolmåltider, i det att skoldistriktet i stor omfattning äro i behov av nya skolmåltidslokaler.

För att det utrednings- och granskningsarbete, som är förenat med byggnadsärendena, inom rimlig tid skall kunna fullgöras, komma tre föredragande att vara stadigvarande sysselsatta med dessa och övriga till roteln hörande ärenden. Visserligen kan såsom hittills tillfälligt skett en extra föredragande förordnas. *Överstyrelsen* anser dock övervägande skäl tala för att jämväl den tredje föredraganden å roteln gives fastare anställning, särskilt som en sådan anordning medför betydligt mindre utgifter för statsverket än om extra föredragande förordnas.

B i t r ä d a n d e a r k i t e k t. *Överstyrelsen* har anfört huvudsakligen följande.

Under budgetåret 1945/46 var den verkliga arbetstiden för *överstyrelsen*s arkitekt, numera heltidsanställd inom *överstyrelsen*, i stort sett densamma, som den det åligger heltidsanställd statlig befattningshavare att fullgöra. Därjämte var under större delen av budgetåret en arkitekt anställd som biträde åt arkitekthjälpen med en arbetstid ungefär motsvarande halvtidsanställd befattningshavares. För utförande av ritningsarbeten, vissa kostnadsberäkningar och dylikt anlätades dessutom en arkitekt samt experter.

Av redan gjorda erfarenheter finner *överstyrelsen* klarlagt, att för att enbart de med byggnadsärendenas handläggning nödvändiga arkitektgöromålen skola kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt i fortsättningen två arkitekter bliva fullt sysselsatta. Framhållas bör att jämväl för handläggningen av läroverksavdelningens byggnadsfrågor erfordras regelbunden tillgång till arkitekthjälpen. *Överstyrelsen* anser därför, att i stället för den nuvarande anordningen med extra arbetshjälp åt *överstyrelsen*s arkitekt en extra ordinarie befattning som biträdande arkitekt inom *överstyrelsen* bör inrättas. För att det skall bliva möjligt att för en dylik befattning erhålla en väl kvalificerad kraft, synes det *överstyrelsen* nödvändigt, att befattningen hänföres till lönegraden Eo 28.

Statskontoret har tillstyrkt, att ytterligare en heltidsavlönad arkitekt upptages å personalstaten, men förklarat sig icke kunna förorda högre löneställning för denne än 24 lönegraden.

Allmänna lönenämnden har anfört:

Därest behov får anses föreligga av ytterligare en heltidsanställd arkitekt hos överstyrelsen, synes denne icke böra placeras i högre lönegrad än Eo 26. Lönenämnden får härutinnan erinra, att slutlönen i den för arkitekten ifrågasatta lönegraden, Eo 28, sammanfaller med lönen för överstyrelsens ordinarie arkitekt, vilken är placerad i C 4, samt att efter ett genomförande av den beslutade löne regleringen slutlönen i den Eo 28 motsvarande lönegraden (Ce 31) kommer att ej oväsentligt överstiga lönen i den C 4 motsvarande lönegraden (Cp 7).

Nya amanuens- och biträdestjänster. Till stöd för sitt förslag om utökning av amanuens- och biträdespersonalen har överstyrelsen framhållit den fortgående ökningen av arbetsbördan, särskilt på folkskolavdelningens rotel V samt på läroverksavdelningen och den statistiska avdelningen.

Statskontoret har anfört:

Önskemålet om förstärkning av överstyrelsens icke-ordinarie personal torde böra tillgodoses genom att bibehålla icke-ordinarie-posten oförändrad i samband med inrättandet av de ifrågasatta nya ordinarie byråsekreterarsamt kansli- och kontorsbiträdestjänsterna. Statskontoret vill emellertid fästa uppmärksamheten vid att då vid jämförelse med andra ämbetsverk en oproportionerligt stor del av biträdespersonalen (16 av 36) tillhör kansli-biträdesgraden, behovet av nya biträden företrädesvis bör tillgodoses genom inrättande av befattningar i lägre lönegrad (jfr 1944 års personalutrednings betänkande, del I, stat. off. utr. 1946: 66).

Pressombudsman. Överstyrelsen har framhållit, att en uppräknings av icke-ordinarieposten vore önskvärd också för åstadkommande av en avlastning i avdelningschefernas och rotelchefernas konsultativa verksamhet genom anställande av en pressombudsman för verket. Överstyrelsen har härom anfört:

En dylik pressombudsman finnes sedan budgetåret 1945/46 anställd hos medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan.

Överstyrelsen vore synnerligen betjänt av att ha en sådan ombudsman till sitt förfogande för lämnande av upplysningar om beslut i ärenden av ömtålig art eller av principiell betydelse och för meddelande av råd och anvisningar i anslutning till skrivelser, cirkulär och författningar. Olämpliga och vilseledande pressdiskussioner skulle därigenom förebyggas. Allmänheten skulle få sakliga informationer utan tidsutdräkt och erhålla kännedom på ett intresseväckande sätt om innebörden av beslut och projekt av större räckvidd inom de pedagogiskt-administrativa, pedagogiskt-sociala och pedagogiskt-medicinska områdena. För att fylla sin uppgift måste pressombudsmannen ha, utom journalistisk färdighet, insikter i radions och filmens propagandateknik för anlåtande vid behov av de senare hjälpmedlen.

Helt naturligt måste han ta emot direktiv av generaldirektören, avdelningschef eller rotelchef. Kostnaderna för ändamålet torde kunna begränsas till 5 000 kronor.

Statskontoret har förklarat sig icke vara övertygat om angelägenheten av att ställa medel till förfogande för anställande av en pressombudsman, medan *allmänna lönenämnden* för sin del funnit frågan härom böra upptagas till prövning i samband med ett mera allmänt övervägande av frågan om inrättande i andra verk av liknande befattningar.

I detta sammanhang torde jag även få anmäla en av 1946 års skolkommission gjord framställning angående lekmannarepresentanter i skolöverstyrelsen. Skolkommissionen har — efter att ha erinrat om att vid olika tillfällen förslag väckts om inrättande av en skolombudsmannainstitution motsvarande J. O. och M. O. — uttalat som sin uppfattning, att vägar måste sökas för att undvika, respektive bilägga konflikter mellan å ena sidan lärarna, å andra sidan lärjungarna och dessas målsmän samt för att åstadkomma ökad förståelse och gemenskap mellan dessa parter.

Kommissionen har anfört i huvudsak följande.

Skola och hem ha grundläggande gemensamma uppgifter vid barnens fostran. Ett på ömsesidigt förtroende grundat samarbete dem emellan är förutsättningen för en framgångsrik fostrargärning, medan misstroende försvårar båda parternas möjligheter. Den å sina håll existerande spänningen mellan målsmän och skola torde ofta bero på rena missförstånd, som relativt lätt kunna skingras genom intimare kontakt mellan skola och hem. Otvivelaktigt skänka föräldramöten och liknande institutioner goda möjligheter till sådana kontakter. Även om dessa möten kunna skapa en atmosfär av samförstånd och förståelse, är det emellertid uppenbart, att de äro föga lämpade att rätta till eventuella missförhållanden, som kunna råda inom skolan. En för båda parterna verkligt betydelsefull samverkan torde icke kunna skapas utan att målsmännens inflytande över skolan ökas.

I vår folkskola har lekmannainflytandet betydande möjligheter att göra sig gällande genom skolråden och skolstyrelserna. Det är av vikt, att vid den kommande skolreformen dessa möjligheter utvidgas och stärkas för hela vårt skolväsende.

Även om skolan lokalt erhåller ökad rörelsefrihet, kommer emellertid den centrala ledningen med nödvändighet att sätta sin prägel på skolans utveckling. Vill man därför öka lekmannainflytandet inom skolan, lär man inte kunna undgå att åt den myndighet, som utgör skolväsendets högsta ledning — skolöverstyrelsen — skänka ett visst lekmannainflytande. Insättes i skolöverstyrelsen två eller flera lekmannarepresentanter och erhålla dessa en tillräckligt stark ställning, vinnes härigenom på ett naturligare sätt de syftemål, som föresvävat förslagsställarna till en skolombudsmannainstitution. Skolkommissionen, som torde få tillfälle att återkomma till frågan om skolväsendets ledning, vill redan på detta stadium föreslå, att såsom ett experiment från och med budgetåret 1947/48 till skolöverstyrelsen knytes två lekmannarepresentanter, vilka vid vissa frågor behandling böra inträda som ledamöter i överstyrelsen. Kommissionen anser, att ett försök bör göras att på detta sätt låta den högsta skolmyndigheten få förankring hos en vaken lekmanopinion.

En rad av frågor, som skolöverstyrelsen har att handlägga, äro av den art, att lekmannasynpunkten vid handläggningen kunde vara till nytta. Det är uppenbart, att detta gäller disciplinmål ifråga om lärare, frågor rörande lärarnas rättsliga ställning och om förflyttning av lärare samt frågor som röra lärjungarnas uppförande och ordning, lärjunges förvisning, intagning och flyttning av lärjungar, godkännande av lärjungar som underkänts i real- eller studentexamen, befrielse från skolplikt och över huvud taget frågor rörande förhållandet lärare—lärjungar och skola—hem och rörande lärjungarnas psykologiskt riktiga behandling. Men det gäller också om undervisnings- och uppfostringsfrågor av allmän natur och om frågor av principiell art rörande upprättandet av nya skolor, utvidgande, centralisering och nedläggande av skolor, undervisningens allmänna anordning vid skolorna, skolbyggnader, skolinredning och övrig skolutrustning, läroböcker, skolradio och skolfilm, korrespondensundervisning och det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, skolhygien, skolmåltider, skolskjutsar, inackordering av skolbarn, hemgårdar och studiehem, skolsparkasseverksamhet, ferie- och studieresor och fritidens användning. Även vid uppgörandet av skolöverstyrelsens riksdagspetita borde lekmannarepresentanterna inträda som ledamöter av överstyrelsen. Då här föreslagen lekmannarepresentation inom skolöverstyrelsen tills vidare måste ha försökskaraktär, torde erfarenheten få giva vid handen, vilka ytterligare frågor som lämpa sig för behandling på detta sätt.

De till skolöverstyrelsen knutna lekmannarepresentanterna böra av Kungl. Maj:t förordnas endast på viss tid.

Över skolkommissionens förslag har yttrande avgivits av *skolöverstyrelsen*, som därvid anfört bland annat följande.

Det torde vara på sin plats att erinra om att anordningar liknande den föreslagna lekmannarepresentationen redan tidigare kommit till användning inom statsförvaltningen. Det är emellertid att märka, att ordet lekman här fattas uteslutande såsom motsats till tjänstemännen, icke såsom utmärkande frånvaron av särskild sakkunskap. Tvärtom är det i många fall just åsyftat att förvärva sådan speciell sakkunskap och erfarenhet, varöver statsförvaltningen i övrigt ej i tillräcklig grad förfogar. De föreslagna lekmannarepresentanterna inom skolöverstyrelsen, vilka vid behandlingen av vissa frågor skulle inträda som ledamöter av överstyrelsen, skulle också få en ställning överensstämmande med den, som på vissa andra håll inom förvaltningen intages av lekmannelement. Med hänsyn till omfattningen av lekmannarepresentanternas uppgifter synes emellertid skolkommissionens förslag innebära en nyhet. Det lär nämligen knappast kunna göras gällande, att det här är fråga om att tillföra verket erforderlig speciell sakkunskap och erfarenhet. Fastmera synes avsikten vara att tillskapa en motvikt mot eventuellt byråkratiskt betraktelsesätt vid utövandet av överstyrelsens ämbetsbefogenheter samt åstadkomma ökad förståelse för den stora allmänhetens, enkannerligen målsmännens synpunkter på handhavandet av särskilt det statliga skolväsendet.

I fråga om kontakten med allmänheten bör erinras om att överstyrelsens verksamhet endast ofullständigt återspeglas i skrift. En väsentlig del av densamma utövas nämligen genom muntlig konsultation, huvudsakligen genom besvarande av direkta telefonförfrågningar av allmänheten, som sålunda har möjlighet att mera personligt framföra sina önskemål. In-

spektionsresorna ge vidare goda möjligheter för överstyrelsens tjänstemän att erhålla omedelbar kännedom om föreliggande förhållanden. Och beträffande önskemål, som återgivnas i tidningspressen, är det sört för att genom pressurklipp, vilka systematiskt ordnas inom överstyrelsen, tjänstemännen fortlöpande kunna erhålla underrättelse om aktuella spörsmål på undervisningsväsendets område, av praktiskt taget samtliga de arter, vilka angivas i den föreliggande framställningen.

Det är emellertid en fullt naturlig följd av det växande intresset ute i landet för undervisningsfrågor, att lekmannaopinionen söker sig nya vägar att göra sig hörd inom överstyrelsen. Även för överstyrelsens del vore det värdefullt att under ämbetsutövningen äga möjlighet till fortlöpande personlig kontakt med representanter för lekmannaopinionen.

Ehuru överstyrelsen sålunda uttalat sig för en ökad kontakt mellan överstyrelsen och lekmannaopinionen, har överstyrelsen dock funnit det föga sannolikt, att skolkommissionens förslag skulle kunna med fördel realiseras i just den form vari det framlagts. Överstyrelsen befarar nämligen, att den nya anordningen kan komma att verka hindrande och försenande för överstyrelsens arbete särskilt med hänsyn till det betydande antal ärenden, vid vilkas avgörande lekmanrepresentanterna skulle medverka. Överstyrelsen har därför ifrågasatt, om man icke skulle kunna lättare tillgodose lekmanaintresset inom skolöverstyrelsen genom inrättandet av en lekmanannämnd. Härom har överstyrelsen anfört följande.

Ser man lekmännens betydelse främst ur den synpunkten, att det för överstyrelsen vore av värde att i vissa ömtåliga och för föräldrar och allmänhet särskilt betydelsefulla frågor kunna konsultera härför tillgängliga lekmanrepresentanter, skulle detta syfte kunna vinnas genom att man gäve representationen formen av en lekmanannämnd, bestående av ett antal — förslagsvis 5 à 8 — intresserade och erfarna målsmän. Även om dessa således icke skulle få direkt inflytande på de enskilda löpande ärendenas behandling, skulle de kunna vara överstyrelsen till nytta vid samråd såväl i principiella frågor som i konkreta fall. Ett sådant samråd skulle äga rum vid sidan av den vanliga, mera rutinmässiga och ofta brådskande behandlingen av de löpande ärendena. Sammanträden med en så organiserad nämnd skulle kunna planläggas på längre sikt, kanske till antal och tidpunkter fixeras för ett år i sänder, vilket ur arbetsorganisatorisk synpunkt skulle vara till fördel både för överstyrelsen och för lekmanrepresentanterna själva.

Mot överstyrelsens beslut reserverade sig föredraganden, *avdelningschefen Wejle*, vilken anförde bland annat följande.

Jag anser, att överstyrelsens utlåtande bör utmynna i tillstyrkande av bifall till framställningen i sak, dock under tillkännagivande, att enligt överstyrelsens mening antalet lekmanrepresentanter bör vara minst fyra och att för dessa böra utses suppleanter till det antal Kungl. Maj:t må finna erforderligt.

Det av majoriteten förordade alternativet att lekmanrepresentanterna skulle organiseras såsom en nämnd, vars verksamhet skulle begränsas till frågor av allmänt principiell och pedagogisk natur, synes mig nämligen icke mera tillfredsställande än skolkommissionens förslag.

Enligt min mening kan det hinder för överstyrelsens arbete, som den av kommissionen föreslagna anordningen kan befaras komma att medföra, hjälpligt undanröjas därigenom, att antalet lekmannarepresentanter bestämmas såsom nyss angivits.

Vidare anser jag det mest ändamålsenligt, att representanterna inträda som ledamöter i överstyrelsen vid behandlingen av de frågor, i vilkas handläggning de skola deltaga. Det av majoriteten förordade alternativet synes mig icke ägnat att så verksamt, som kommissionen torde ha avsett, låta lekmannaopinionen komma till tals vid avgörandet av vissa för lekmännen betydelsefulla frågor och icke heller att ge överstyrelsens beslut i dessa frågor den styrka, som kan vinnas om lekmannarepresentanterna få deltaga i besluten såsom ledamöter av överstyrelsen.

Mindre betungande för arbetet inom överstyrelsen än den av kommissionen föreslagna anordningen torde ej heller den av majoriteten förordade bli.

I reservationen instämde *skolöverläkaren Herlitz*.

Departement-
schefen.

Befattningen såsom generaldirektör och chef för skolöverstyrelsen är nu placerad i lönegraden B 3 och tillsättes således genom fullmakt. Sedan befattningen hösten 1946 blivit ledig, har den uppehållits på förordnande. Jag anser mig böra förorda, att befattningen ombildas till förordnandetjänst och tillsättes medelst förordnande för viss tid. Löneställningen bör bliva densamma som för förordnandetjänsterna i nuvarande lönegraden C 12.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har skolöverstyrelsen föreslagit en väsentlig utökning av överstyrelsens personalorganisation. Därvid har bland annat särskilt framhållits behovet av en förstärkning av läroverksavdelningens pedagogiskt skolade arbetskrafter i syfte att möjliggöra dels en utvidgning av den hittills nödtvunget eftersatta inspektionsverksamheten, dels ock ett överförande till nämnda avdelning av vissa nu till folkskolavdelningens handläggning hörande ärenden. Överstyrelsen har sålunda föreslagit inrättande av tre nya ordinarie undervisningsrådsbefattningar, knutna till läroverksavdelningen, ävensom anställande försöksvis av särskilda ämneskonsulenter med inspektionsverksamhet såsom huvuduppgift. Även för folkskolavdelningen har överstyrelsen med hänsyn till arbetsbelastningen å den rotel inom avdelningen, som handlägger byggnadsärenden, föreslagit en ny undervisningsrådsbefattning, placerad i lönegraden Eo 30.

Frågan om en omorganisation av skolöverstyrelsen har länge varit aktuell, och sedan 1938 föreligger ett av särskilda sakkunniga utarbetat förslag i ämnet. Efter nämnda tidpunkt har överstyrelsen undergått vissa ändringar i organisatoriskt avseende. Sålunda har yrkesavdelningen utbrutits och bildat ett särskilt ämbetsverk, varjämte inom överstyrelsen från den 1 juli 1944 inrättats en administrativ avdelning under ledning av en byråchef. Sistnämnda ändring skedde efter en av särskilda utredningsmän utförd organisationsundersökning i syfte att genom rationalisering av det

inre arbetet ernå besparingar och ökad effektivitet. Vid denna undersökning kommo utredningsmännen till den uppfattningen, att överstyrelsens dåvarande personalorganisation icke medgäve en så praktisk arbetsfördelning, som vore önskvärd. De framhöllo också angelägenheten av att undervisningsråden avlastades arbetsuppgifter, vilka icke krävde pedagogisk sakkunskap.

Med anledning av nu föreliggande förslag om inrättande av nya undervisningsrådsbefattningar och anställande av särskilda ämneskonsulenter har statskontoret i första hand förordat en översyn av överstyrelsens organisation, innan ett dylikt förslag framlades för riksdagen. Därest omedelbara åtgärder ansåges erforderliga har statskontoret för sin del funnit starkare skäl tala för inrättande av nya administrativa byråchefstjänster än av ytterligare undervisningsrådsbefattningar. Jämväl allmänna lönenämnden har ansett, att en förstärkning av överstyrelsen med administrativa byråchefstjänster i första hand borde övervägas för beredande av möjlighet för undervisningsråden å läroverksavdelningen att i ökad omfattning ägna sig åt inspektionsverksamhet. Därest särskilda ämneskonsulenter befundes böra anställas, har såväl statskontoret som lönenämnden ansett, att detta borde ske genom att medgivande lämnades överstyrelsen att i viss utsträckning dubblera undervisningsrådsbefattningar.

Jag delar för egen del statskontorets uppfattning om behovet av en översyn av överstyrelsens organisation. En dylik översyn torde, såsom statskontoret framhållit, icke få anses opåkallad med hänsyn till de förändringar, som ägt rum sedan det av särskilda sakkunniga utarbetade förslaget avgavs. Jag vill även i detta sammanhang erinra om att riksdagen i skrivelsen 1946: 212 under punkten 12 anhållit, att Kungl. Maj:t ville efter erforderlig utredning taga under övervägande åtgärder i syfte att till en kameral avdelning inom skolöverstyrelsen centralisera utbetalandet av de anslag till undervisningsväsendet, vilka hänföra sig till överstyrelsens verksamhetsområde. Jämväl med hänsyn härtill torde vid lägligt tillfälle en översyn av överstyrelsens hela organisation böra företagas.

Behovet av att skapa en central ledning, som icke alltför mycket tynges av rena förvaltningsbestyr, är emellertid enligt min mening så stort, att omedelbara åtgärder erfordras härför. Efter övervägande av de olika förslag, som i nyssnämnda syfte framlagts, har jag stannat för att förorda inrättande av dels två nya undervisningsrådsbefattningar, avsedda för läroverksavdelningen, dels ock en ny administrativ byråchefstjänst. Befattningarna torde i avvaktan på översynen av överstyrelsens organisation böra inrättas såsom extra ordinarie tjänster med placering i lönegraden Eo 30. Jämväl den av mig förut denna dag i annat sammanhang tillstyrkta, för en folkbildningsrotel inom överstyrelsen avsedda undervisningsrådsbefattningen torde tills vidare böra placeras i lönegraden Eo 30.

Överstyrelsens förslag om inrättande av en befattning som förste byrå-

sekreterare anser jag mig böra tillstyrka, dock med den förändringen att befattningen med hänsyn till vad remissmyndigheterna anfört synes böra placeras i lönegraden A 24. Likaså biträder jag förslaget om inrättande av två nya befattningar såsom byråsekreterare i lönegraden A 21. Däremot kan jag i likhet med statskontoret och lönenämnden icke tillstyrka överstyrelsens förslag om inrättande av ytterligare en registratorsbefattning i lönegraden A 14. Överstyrelsens förslag om inrättande av en kansliskrivartjänst i lönegraden A 11 för handhavandet av registratorsgöromålen på administrativa avdelningen anser jag mig endast på så sätt kunna biträda, att jag förordar inrättande av en kontoristbefattning i lönegraden Eo 9 i stället för en kanslibitrådesbefattning i lönegraden Eo 7.

Överstyrelsens förslag om ordinariesättning av ett antal kanslibitrådestjänster torde med hänsyn till pågående utredning beträffande vissa bitrådestjänster icke nu böra upptagas till slutligt avgörande. Förslaget om inrättande av en befattning såsom materialförvaltare i lönegraden A 7 anser jag mig icke för närvarande kunna biträda.

Under hänvisning till vad som i årets statsverksproposition under rubriken För flera huvudtitlar gemensamma frågor anförts om reglering av befordringsgången för bitrådespersonal förordar jag, att två extra ordinarie kontorsbitrådesbefattningar i 4 lönegraden ordinariesättas. Därjämte bör den nu å överstyrelsens personalförteckning uppförda skrivbitrådesbefattningen i lönegraden A 2 föras å övergångsstat.

Biblioteks- och gymnastikkonsulentbefattningarna äro nu placerade i 21 lönegraden. Skolöverstyrelsen har vid upprepade tillfällen gjort framställning om uppflyttning av befattningarna i högre lönegrad, och allmänna lönenämnden har även tidigare tillstyrkt, att befattningarna placeras i 23 lönegraden. Överstyrelsens förslag om uppflyttning av befattningarna i 24 lönegraden och tillika ordinariesättning av den nuvarande extra ordinarie bibliotekskonsulentbefattningen kan jag icke biträda. Däremot vill jag icke motsätta mig en uppflyttning av gymnastikkonsulentbefattningen till lönegraden A 23 samt av den ordinarie bibliotekskonsulentbefattningen till lönegraden A 23 och av den extra ordinarie bibliotekskonsulentbefattningen till lönegraden Eo 23.

Jag har förut denna dag i annat sammanhang förordat inrättande av två konsulentbefattningar för allmän folkbildning utan att därvid taga ställning till frågan om befattningarnas lönegradsplacering. Jag anser mig böra förordar, att dessa befattningar i likhet med biblioteks- och gymnastikkonsulentbefattningarna placeras i 23 lönegraden. Av befattningarna torde den ena böra inrättas såsom ordinarie och den andra såsom extra ordinarie tjänst.

Förslaget om uppflyttning av den från och med innevarande budgetår inrättade befattningen i lönegraden Eo 23 såsom konsulent för husligt arbete till lönegraden A 26 kan jag i likhet med statskontoret och allmänna lönenämnden icke tillstyrka.

Med hänsyn till den omfattning, som skolöverläkarens arbete numera tagit, tillstyrker jag, att en med deltidstjänstgöring förenad arvodesbefattning såsom biträdande skolöverläkare inrättas. Arvodet torde bära utgå med högst 9 000 kronor för år.

Skolöverstyrelsens nu ånyo framförda förslag om inrättande av en arvodesbefattning som konsulent för manlig slöjd och en dylik befattning såsom konsulent för teckningsundervisningen anser jag mig bära förorda. Däremot är jag icke beredd tillstyrka överstyrelsens förslag om höjning av arvodet vid vissa konsulentbefattningar. Befattningen såsom konsulent för manlig slöjd torde bära förenas med samma arvode som befattningen såsom konsulent för kvinnlig slöjd eller 3 000 kronor och befattningen såsom konsulent för teckningsundervisningen med samma arvode som befattningen såsom konsulent för musikundervisningen eller 3 400 kronor.

Under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m. har sedan flera år tillbaka beräknats ett belopp av 8 000 kronor, ursprungligen avsett för den centrala ledningen av värtjänstutbildningen m. m. men sedermera disponerat för visst biträde å gymnastikroteln. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört vill jag icke motsätta mig att nämnda belopp under ytterligare ett år ställes till överstyrelsens förfogande för visst biträde å gymnastikroteln. Medelsbehovet under nu ifrågavarande anslagspost har överstyrelsen för nästa budgetår beräknat till 58 900 kronor, varav 21 300 kronor för den föreslagna ämneskonsulentverksamheten. Mot beräkningen har jag icke funnit anledning till annan erinran, än att det beräknade medelsbehovet bör minskas med sistnämnda belopp, och anslagsposten sålunda uppföras med (58 900 — 21 300 =) 37 600 kronor.

Överstyrelsens förslag om inrättande av en befattning såsom biträdande arkitekt anser jag mig i likhet med statskontoret bära understödja. Med hänsyn till vad allmänna lönenämnden anfört torde befattningen bära placeras i lönegraden Eo 26.

Jag har förut denna dag i annat sammanhang framhållit, att en viss förstärkning av skolöverstyrelsens amanuens- och biträdespersonal syntes bliva erforderlig vid bifall till de av mig förordade åtgärderna till främjande av folkbildningsarbetet. Med hänsyn härtill och till vad skolöverstyrelsen anfört till stöd för de av överstyrelsen i anslagsäskandena för nästa budgetår framställda förslagen om inrättande av nya amanuens- och biträdesbefattningar synes en väsentlig förstärkning av den icke-ordinarie personalen vara påkallad. Jag har i det föregående förordat inrättande av en ordinarie förste byråsekreterarbefattning och två ordinarie byråsekreterarbefattningar samt ordinariesättning av två extra ordinarie kontorsbiträdestjänster. Vid bifall härtill torde anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal komma att avlastas utgifter å i runt tal 25 000 kronor, varigenom behovet av amanuens- och biträdespersonal kan

i viss mån tillgodoses. Jag förordar därjämte, att icke-ordinarieposten för ändamålet uppräknas med 20 000 kronor. I anslutning till vad statskontoret anfört angående den nuvarande proportionen mellan biträdespersonal i kanslibiträdesgraden och annan biträdespersonal vill jag framhålla angelägenheten av att överstyrelsen har sin uppmärksamhet riktad på frågan, i vad mån amanuenspersonal med hänsyn till arbetsuppgifterna kan ersättas av billigare arbetskraft och om behovet av nya biträden kan tillgodoses genom anställandet av biträden i lägre lönegrad än kanslibiträdesgraden.

För beredande av medel till stadgade ålderstillägg torde icke-ordinarieposten böra uppräknas med 4 000 kronor.

Vad överstyrelsen anfört till stöd för sitt förslag om anställande av en pressombudsman för verket har jag funnit värt beaktande. Otvivelaktigt är, att skolan och dess förhållanden inom vida kretsar omfattas med ett betydande intresse. Icke minst med hänsyn härtill är det av vikt, att en god kontakt mellan allmänheten och skolans högsta ledning åvägabringas. Härigenom torde i många fall risken för missförstånd kunna förebyggas och vilseledande pressdiskussioner undvikas. Som överstyrelsen framhållit, erfordras i många fall från överstyrelsens sida upplysningar om beslut i ärenden av ömtålig art eller av principiell betydelse, råd och anvisningar i anslutning till skrivelser, cirkulär och författningar, sakliga informationer av olika slag o. s. v. Jag tillstyrker därför överstyrelsens förslag om anvisande av ett belopp av 5 000 kronor till anställande försöksvis under budgetåret 1947/48 av en pressombudsman i överstyrelsen. Jag erinrar tillika om att en dylik pressombudsman sedan budgetåret 1945/46 finnes anställd såväl hos medicinalstyrelsen som hos statens institut för folkhälsan.

Det av 1946 års skolkommission framlagda förslaget, att till skolöverstyrelsen skulle knytas ett visst antal för bestämd tid förordnade lekmanrepresentanter, synes mig ävenledes böra vinna bifall. Som kommissionen framhållit, är en av grundförutsättningarna för en framgångsrik fostran av det uppväxande släktet, att det råder ett gott och förtroendefullt samarbete mellan skola och hem, mellan lärarna å ena sidan och eleverna och deras målsmän å den andra. Skolväsendet bör omfattas av allmänhetens förtroende. Detta förtroende bör emellertid gälla ej blott den lokala skolan utan sträcka sig ända till skolväsendets högsta ledning — skolöverstyrelsen. I syfte att skapa ökade förutsättningar härför har kommissionen framlagt sitt förslag om lekmanrepresentanter, som vid behandlingen av vissa ärenden skulle inträda som ledamöter i överstyrelsen.

I yttrande över detta förslag har skolöverstyrelsen — ehuru instämmande i förslagets syfte — framfört vissa betänkligheter mot förslaget och i stället föreslagit en avvikande anordning med en lekmananämnd. För egen del anser jag emellertid, som jag redan nämnt, att ett försök bör göras att på det av kommissionen föreslagna sättet låta den högsta skolmyndigheten få förankring hos en vaken lekmanopinion.

De ifrågasatta lekmanrepresentanterna torde böra vara två till antalet och utses av Kungl. Maj:t för en tid av tre år. Lämpligt synes vara, att den ene närmast företräder landsbygdens och folkskolornas synpunkter samt den andre städernas och de högre skolornas. För representanterna böra finnas av Kungl. Maj:t utsedda personliga suppleanter, vilka vid förfall för vederbörande lekmanrepresentant äga deltaga i överläggningar och beslut. Skolkommissionen har angivit åtskilliga typer av ärenden, vid vilkas handläggning lekmanrepresentanter ansetts böra deltaga. Vad kommissionen därvid anfört, har icke givit mig anledning till erinran. Jag vill endast ytterligare understryka, att lekmanrepresentanterna endast böra deltaga i handläggningen av ärenden, som äro av principiell natur och där lekmannens synpunkter kunna vara av värde. I fråga om de ärenden i vilkas handläggning de deltaga, böra de ha samma ställning som överstyrelsens övriga ledamöter. Man torde kunna räkna med att lekmanrepresentanterna komma att behöva deltaga i ett sammanträde var fjortonde dag. Arvode till vardera av de ordinarie lekmanrepresentanterna torde böra utgå med 800 kronor för år. Därjämte torde de böra äga åtnjuta dagarvode för varje sammanträdesdag i enlighet med bestämmelserna i kommittékungörelsen. Suppleant bör för deltagande i sammanträde åtnjuta ett arvode av 25 kronor för varje sammanträdesdag. Nu nämnda arvoden torde böra bestridas ur anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t. Medelsbehovet härför under nästa budgetår uppskattar jag till 2 400 kronor. I förekommande fall bör även resekostnads- och traktamentsersättning utgå enligt klass I A i allmänna resereglementet. För detta ändamål torde medel böra beräknas under överstyrelsens omkostnadsanslag.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän är nu uppförd med 423 700 kronor. Vid bifall till mitt förslag i det föregående om inrättande av nya ordinarie tjänster och uppflyttning av dylika tjänster i högre lönegrad bör anslagsposten, beräknat efter nuvarande löner, uppräknas med 44 300 kronor till 468 000 kronor. Den allmänna löneregleringen påkallar en ytterligare höjning av anslagsposten med 206 000 kronor till 674 000 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, som nu är uppförd med 29 100 kronor, bör vid bifall till förslaget om inrättande av en befattning såsom biträdande skolöverläkare och två nya konsulentbefattningar, en för manlig slöjd och en för teckningsundervisning, höjas med $(9\ 000 + 3\ 000 + 3\ 400 =)$ 15 400 kronor. Till arvoden åt lekmanrepresentanter inom skolöverstyrelsen bör vidare enligt vad jag nyss anfört under denna anslagspost beräknas 2 400 kronor. I annat sammanhang har jag förut denna dag föreslagit, att de genom val utsedda ledamöterna av den folkbildningsnämnd, som enligt vad jag förordat skall knytas till skolöverstyrelsens folkbildningsrotel, skola åtnjuta dagarvode

enligt kommittékungörelsen. Medel för ändamålet torde böra beräknas under nu förevarande anslagspost. Medelsbehovet för nästa budgetår uppskattar jag till 300 kronor. Under arvodesposten är nu uppfört ett arvode å 9 500 kronor åt extra föredragande å folkskolavdelningen. Å arvodet utgår för innevarande budgetår provisoriskt arvodestillägg med 660 kronor. Medel härför äro icke beräknade under arvodesposten. Med hänsyn till den i årets statsverksproposition under rubriken För flera huvudtitlar gemensamma frågor förordade arvodesregleringen bör nyssnämnda arvode å 9 500 kronor höjas med 1 108 kronor till 10 608 kronor. Delposten till vikariatsersättningar m. m., nu 900 kronor, torde för avrundning av arvodespostens slutsumma böra minskas med 8 kronor till 892 kronor. Förevarande anslagspost bör sålunda för nästa budgetår uppföras med $(29\ 100 + 15\ 400 + 2\ 400 + 300 + 1\ 108 - 8 =)$ 48 300 kronor.

Anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m. har av mig i det föregående beräknats till 37 600 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal är nu uppförd med 266 700 kronor. Vid bifall till förslagen om inrättande av tre undervisningsrådsbefattningar i lönegraden Eo 30, en byråchefstjänst i samma lönegrad, en befattning såsom biträdande arkitekt i lönegraden Eo 26 och en befattning såsom konsulent för allmän folkbildning i lönegraden Eo 23 samt om uppflyttning av den extra ordinarie bibliotekskonsulentbefattningen till lönegraden Eo 23 ävensom om utbyte av en kanslibiträdesbefattning i lönegraden Eo 7 mot en befattning som kontorist i lönegraden Eo 9 bör icke-ordinarieposten höjas med 62 000 kronor. I enlighet med vad jag förut förordat bör denna anslagspost vidare höjas med 20 000 kronor för möjliggörande av en förstärkning av överstyrelsens amanuens- och biträdespersonal, med 4 000 kronor för beredande av medel till stadgade ålderstillägg och med 5 000 kronor för anställande av en pressombudsman. Regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal medför en ökning av icke-ordinarieposten med i runt tal 30 000 kronor. Denna anslagspost borde sålunda, beräknat efter nuvarande löner, för nästa budgetår uppföras med $(266\ 700 + 62\ 000 + 20\ 000 + 4\ 000 + 5\ 000 + 30\ 000 =)$ 387 700 kronor. Den allmänna löneregleringen föranleder en ytterligare höjning av anslagsposten med 212 300 kronor till 600 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg torde för nästa budgetår böra upptagas med 76 600 kronor.

Avlöningsanslaget i dess helhet bör sålunda uppföras med $(674\ 000 + 48\ 300 + 37\ 600 + 600\ 000 + 76\ 600 =)$ 1 436 500 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 598 300 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1947/48, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledas av vad jag i det föregående anför;

dels godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

A v l ö n i n g s s t a t.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	674 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	»	48 300
3. Arvoden och särskilda ersättningar till inspektörer och sakkunniga biträden m. m., förslagsvis	»	37 600
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	600 000
5. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	76 600
Summa kronor		1 436 500;

dels ock till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av .. kronor 1 436 500.

II. Förslagsanslaget till Skolöverstyrelsen:

Omkostnader.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 213 500 kronor. Genom beslut den 14 juni 1946 har Kungl. Maj:t fastställt följande omkostnadsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47.

O m k o s t n a d s s t a t.

1. Sjukvård m. m., förslagsvis	kronor	6 500
2. Reseersättningar, förslagsvis	»	40 000
3. Tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd, förslagsvis	»	8 000
4. Expenser, förslagsvis	»	129 000
5. Publikationstryck, förslagsvis	»	30 000
Summa kronor		213 500.

Av anslagsposten till expenser må till bränsle, lyse och vatten tagas i anspråk ett belopp av förslagsvis 19 000 kronor och till övriga expenser ett belopp av 110 000 kronor.

Skolöverstyrelsen har för nästa budgetår hemställt om ökning av anslagsposten till reseersättningar med 10 000 kronor, av anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd med 15 000 kronor och av anslagsposten till publikationstryck med 10 000 kronor samt av delposten till övriga expenser med 25 000 kronor.

Den föreslagna höjningen av anslagsposterna till reseersättningar och till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd har motiverats med att ett bifall till överstyrelsens förslag om inrättande av nya undervisningsråds- och konsulentbefattningar komme att medföra en avsevärt starkare belastning än hittills av dessa poster.

Publikationstryck. *Överstyrelsen* har föreslagit ökad medelsanvisning under denna anslagspost främst för att möjliggöra publicering av en statistisk berättelse rörande folkskolorna och de högre folkskolorna.

Överstyrelsen har anfört bland annat följande.

Jämlikt gällande instruktion 7 § tillkommer det skolöverstyrelsen att på grundval av insamlat statistiskt primärmaterial utarbeta och från trycket utgiva fortlöpande statistiska berättelser beträffande samtliga de grenar av undervisningsväsendet, som stå under överstyrelsens inseende. Då emellertid av statsfinansiella skäl anslag till tryckning tidvis icke beviljats, har alltsedan överstyrelsens tillkomst någon regelbunden publicering av undervisningsstatistiska berättelser icke kunnat komma till stånd. Enligt överstyrelsens mening böra emellertid statistiska berättelser rörande samtliga grenar av undervisningsväsendet publiceras årligen, i likhet med vad som i regel sker beträffande publikationer i serien Sveriges officiella statistik. Endast härigenom kunna i möjligaste mån aktuella siffror städse föreligga i tryck. *Överstyrelsen* är emellertid icke beredd att redan nu hemställa om anslag till tryckning av mer än en av ifrågakommande berättelser. På grund av den avsevärda tidrymd, som förflutit sedan utgivandet av de senaste statistiska redogörelserna, komma de till en början utkommande publikationerna, vilka måste innehålla en översikt över hela den sedan senaste berättelse förflutna tidrymden, att bli mycket omfattande och arbetskrävande beträffande såväl text som tabeller. Endast en berättelse kan därför tänkas utkomma under budgetåret 1947/48.

Den berättelse, som härvid främst kommer i fråga, är redogörelsen för folkskolorna och de högre folkskolorna. Den senaste tryckta berättelsen rörande förstnämnda läroanstalter avser redovisningsåret 1929/30, rörande de sistnämnda redovisningsåret 1926/27. Den nya berättelsen bör lämna en översikt över den tid, som därefter förflutit, varjämte utförligare siffror böra meddelas för det senast bearbetade året.

För den nu ifrågasatta publikationen anser sig *överstyrelsen* böra räkna med kostnader å 14 000 kronor. *Överstyrelsen* får därvid särskilt framhålla, att detta belopp till väsentlig del är att betrakta såsom en engångskostnad, betingad av de stora besparingar, som under de senaste 15 åren

åstadkommits genom att tryckningen av folkskolestatistiken helt inställts. I jämförelse med de sammanlagda kostnaderna för en liknande berättelse i Sveriges officiella statistik, vilken under nämnda tidsperiod årligen kunnat befordras till trycket, är detta belopp mycket lågt.

Ett ytterligare skäl för ökning av anslagsposten till publikationstryck är att denna även under budgetåret 1947/48 kommer att belastas med utgifter för färdigställande av typmatsedlar och andra anvisningar rörande skolmåltidernas sammansättning. I detta hänseende har överstyrelsen genom nådigt brev den 28 juni 1946 anbefallts vidtaga åtgärder.

Övriga expenser. *Överstyrelsen* har funnit en höjning av denna delpost erforderlig på grund av belastningen samt med hänsyn till den beräknade utvidgningen av överstyrelsens organisation och den fortgående ökningen av överstyrelsens arbetsuppgifter.

Statskontoret har funnit delposten böra upptagas med oförändrat belopp med hänsyn till att den för innevarande budgetår höjts med 22 procent.

Belastningen å anslagsposten till reseersättningar, vilken nu är uppförd med 40 000 kronor, har under de två senast förflutna budgetåren i avrundade tal utgjort 37 700 kronor, respektive 32 200 kronor. Ett ökat medelsbehov under denna anslagspost är att emotse vid bifall till mitt förslag om inrättande av nya undervisningsråds- och konsulentbefattningar samt med hänsyn till den vidtagna höjningen av traktamentsersättningarna. Från anslagsposten böra dessutom i fortsättningen i förekommande fall utgå resekostnads- och traktamentsersättningar åt lekmanrepresentanterna i skolöverstyrelsen och åt medlemmarna av folkbildningsrådet. Med hänsyn till nämnda omständigheter förordar jag, att nu ifrågavarande anslagspost höjes med 15 000 kronor till 55 000 kronor.

Å anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd, vilken post nu är upptagen med 8 000 kronor, har belastningen under de två senast förflutna budgetåren utgjort omkring 19 200 kronor, respektive 22 000 kronor. Med hänsyn härtill och delvis av samma skäl, som anförts till stöd för den förordade höjningen av anslagsposten till reseersättningar, torde anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd böra uppräknas med 17 000 kronor till 25 000 kronor.

Delposten till övriga expenser utgör nu 110 000 kronor. Belastningen har under budgetåren 1944/46 uppgått till cirka 138 400 kronor, respektive 128 100 kronor. I beloppet 138 400 kronor ingå utgifter för publikationstryck, för vilket ändamål en särskild anslagspost uppförts i omkostnadsstaten från och med budgetåret 1945/46. Sistnämnda belopp torde därför enligt av skolöverstyrelsen lämnade uppgifter böra reduceras till omkring 111 000 kronor. Med hänsyn till belastningen samt den förordade utökningen av skolöverstyrelsens personalorganisation och dess växande arbetsuppgifter biträder jag överstyrelsens förslag om höjning av delposten till övriga expenser med 25 000 kronor till 135 000 kronor.

Departement-
schefen.

Anslagsposten till publikationstryck belastas nu huvudsakligen av utgifter för standardiserade prov för betygssättningen i folkskolan. För detta ändamål erfordras medel jämväl för nästa budgetår. I enlighet med skolöverstyrelsens förslag torde under anslagsposten även böra beräknas medel för utgivande av en statistisk berättelse rörande folkskolorna och de högre folkskolorna. Med hänsyn härtill och till av överstyrelsen i övrigt angivna skäl torde ifrågasvarande anslagspost i enlighet med överstyrelsens av statskontoret utan erinran lämnade förslag böra höjas med 10 000 kronor. Jag erinrar vidare, att jag förut denna dag i annat sammanhang i enlighet med 1944 års folkbildningsutrednings förslag förordnat, att genom skolöverstyrelsens försorg skulle utgivas, dels en förteckning över bildningsfilmer, dels en broschyr rörande folkbildningsarbetet, dels ock en förteckning över föreläsare och föreläsningssämnen. För dessa ändamål torde i enlighet med utredningens förslag böra beräknas 8 000 kronor. Förevarande anslagspost, som nu är uppförd med 30 000 kronor, torde alltså för nästa budgetår böra höjas med (10 000 + 8 000 =) 18 000 kronor till 48 000 kronor.

Då jag i övrigt icke ifrågasätter någon ändring beträffande omkostnadsstaten för nästa budgetår, bör ifrågasvarande anslag höjas med (15 000 + 17 000 + 25 000 + 18 000 =) 75 000 kronor till (213 500 + 75 000 =) 288 500 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . kronor 288 500.

Vad departementschefen sålunda under punkterna I och II hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Torsten Svensson.